

Výzva Zeleného kruhu a Klimatické koalice: Pojd'me společně bránit naše klima, přírodu a životní prostředí

V roce 2021 čekají naši zemi volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Odehrají se v mimořádné situaci. K očekávaným následkům epidemie způsobené virem Covid 19 patří ekonomická recese a nutnost zavedení řady opatření pro bezprostřední ochranu zdraví lidí. Zároveň se nacházíme v přelomové době, kdy celý svět zavádí opatření pro snižování emisí způsobujících klimatickou změnu a pro překonávání jejích následků i posílení biodiverzity a odolnosti naší krajiny.

Klimatická koalice a asociace ekologických organizací Zelený kruh odmítají falešné dilema mezi řešením ekonomických následků koronavirové pandemie a hledáním cest z klimatické a ekologické krize. Oboje musí jít ruku v ruce. Nové investiční nástroje v rámci Zelené dohody pro Evropu nabízejí potřebný hospodářský stimul a zároveň příležitost k urychlené transformaci k nízkouhlíkové a udržitelné ekonomice a zvýšení odolnosti krajiny. Dostáváme šanci chytře nasměrovat investice do perspektivních odvětví, modernizace ekonomiky i veřejné správy. Pokud tuto příležitost nevyužijeme, zaplatíme v budoucnu nesrovnatelně více¹.

Vážíme si všech aktérů, kteří usilují o udržitelný rozvoj společnosti, ochranu životního prostředí a klimatu a ekonomickou prosperitu založenou na ohleduplnosti k budoucím generacím.

Zelený kruh a Klimatická koalice se tímto veřejně obracejí na představitele a představitelky politických stran a hnutí, kteří by chtěli zlepšit situaci v naší zemi. Přicházíme s konkrétními návrhy opatření v klíčových oblastech:

- **Legislativa pro ochranu klimatu, která zajistí plnění společných evropských cílů pro rok 2030 a dosažení uhlíkové neutrality 2050**

V roce 2019 jsme v rámci EU souhlasili se společným cílem klimatické neutrality do roku 2050 a v prosinci 2020 s navýšením společných klimatických závazků - 55 % do roku 2030. Je třeba, aby ČR vytvořila nový ambiciózní Národní klimaticko-energetický plán, který bude zohledňovat český spravedlivý příspěvek ke snižování emisí pro dosažení těchto cílů. Současně musí stát zajistit skutečné plnění těchto opatření. Analýza Klimatické koalice totiž dokazuje, že z velké většiny nejsou plněna ani opatření stávající Politiky ochrany klimatu². Česká republika by také měla připravit strategii dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 a vytvořit konkrétní a dostatečně ambiciózní střednědobý plán pro systematický a předvídatelný růst klimatických financí poskytovaných rozvojovým zemím na snižování emisí a adaptaci na změnu klimatu. Musí skončit alibismus, kdy vláda používá tíživou situaci u nás doma jako výmluvu pro omezování poskytování klimatických financí těm nejpotřebnějším za našimi hranicemi, a kdy do Zeleného klimatického fondu pro rozvojové země neposkytlá, mj. na rozdíl od všech dalších zemí Visegrádu, na období 2020-2023 zatím ani korunu.

¹[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dopadu_zmena_klimatu/\\$FILE/OEOK-Komplexni_studie_dopady_klima-20151201.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dopadu_zmena_klimatu/$FILE/OEOK-Komplexni_studie_dopady_klima-20151201.pdf)

²https://klimatickakoalice.cz/images/200923_POK_final3.pdf

- **Odstavení uhelných elektráren do 2030**

Ekonomický výhled uhelného průmyslu se rychle zhoršuje a nekontrolovaný konec tohoto sektoru může způsobit sociální problémy. Do chaosu potřebujeme dostat logiku a hájit zájmy státu a jeho občanů. Státní energetická koncepce rozumně stanovuje, že první se mají vypínat nejméně efektivní uhelné zdroje. Stát by měl schválit konec uhelné energetiky mnohem dříve než v roce 2038, ideálně do roku 2030 (jak propočítala nedávná studie³) a navrhnout opatření, jak toho dosáhnout. Státem ovlivněný útlum uhlí musí také provázet plán na spravedlivou transformaci uhelných regionů vč. aktivní sociální pomoci lidem pracujícím v uhelném průmyslu. Mít jasný výhled pro podnikání bude nakonec výhodnější i pro samotné firmy. Transformace by měla být podpořena z evropských zdrojů, z fondu Spravedlivé transformace či Modernizačního fondu a Fondu obnovy. Tyto zdroje lze využít i pro podporu řady dalších opatření zmiňovaných v tomto textu.

- **Podpora rozvoje využívání domácích obnovitelných zdrojů, nikoliv jádra**

Strategické dokumenty hodně mluví o energetické soběstačnosti. Ve skutečnosti ze zahraničí dovážíme ropu, zemní plyn i jaderné palivo a vláda se chystá k dalšímu prohlubování této závislosti. Ve využívání v tuzemsku dostupné energie Slunce, větru, biomasy a dalších obnovitelných zdrojů je v současnosti i v plánech do budoucna Česko na chvostu Evropy. Odborné studie ukazují řádově větší potenciál obnovitelné, především větrné energie a fotovoltaiky na našem území, než se kterým počítají současné vládní strategie⁴. Zvláště podporovat je třeba občanské, obecní či farmářské projekty fotovoltaických a větrných elektráren či bioplynových stanic na komunální a zemědělský bioodpad.

Vládou připravovaná stavba nových jaderných reaktorů by nejen prohloubila naši závislost na dovážených technologiích i palivu, ale byla by také extrémně drahá, obnovitelné zdroje jsou mnohem levnější. Ty také nepřinášejí problém vysoce radioaktivních odpadů a rizika havárie s rozsáhlými následky. Navíc palčivý problém klimatických změn musíme řešit mnohem dříve, než čekáním 20 let na reaktor, který možná ani nebude postaven⁵. Řešením je především využití potenciálu dostupných čistých obnovitelných zdrojů energie, což pomůže naší ekonomice.

- **Podpora předcházení vzniku odpadu a recyklace, nikoliv spalovna a skládkám**

Češi vyhazují stále více odpadků, za rok 2019 každý v průměru 551 kg⁶. V posledních několika letech (viz Zpráva o životním prostředí za rok 2018) se recyklace komunálního odpadu u nás pohybuje kolem 38 %, tedy výrazně pod průměrem EU (46 % v roce 2017). V Německu či Rakousku využívají dvě třetiny surovin ze svých odpadků. I u nás musíme přestat plýtvat, začít

³ <https://faktaoklimatu.cz/studie/2020-scenar-ember>

⁴ [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dopadu_zmena_klimatu/\\$FILE/OEOK-Komplexni_studie_dopady_klima-20151201.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/studie_dopadu_zmena_klimatu/$FILE/OEOK-Komplexni_studie_dopady_klima-20151201.pdf)
<https://www.komoraoze.cz/?fullpage=1&clanek=186>

⁵ <http://zelenykruh.cz/nove-jaderne-reaktory-zmenu-klimatu-nezastavi/>

⁶ https://www.mzp.cz/cz/news_20201124-odpadova-data-2019-Kazdy-Cech-vyprodukoval-551-tun-komunalu

předcházet vzniku odpadu a také cenné suroviny více využívat. Recyklaci je třeba podpořit řadou nástrojů (např. daňových), včetně rozšíření zálohových systémů⁷.

- **Podpora plošného zadržování vody v krajině, nikoliv kanálu D-O-L**

Vláda svým usnesením zahájila přípravu Oderské větve jako první části kanálu Odra – Dunaj, uložila jednat s Polskem a Slovenskem o přeshraničních přechodových bodech, iniciovat změnu vedení koridorů územní rezervy průplavního spojení pro všechny tři uvažované větve kanálu Dunaj – Odra – Labe a zadat zpracování dokumentu vyhodnocení vlivů na životní prostředí. Byla přitom prokázána ekonomická nesmyslnost projektu a zásadní negativní dopady na přírodu a krajinu. Negativní dopady kanálu odsoudili také vědci a akademici⁸.

Místo nesmyslných megastaveb je třeba podporovat drobná, plošně distribuovaná opatření na podporu přirozených funkcí lesní i zemědělské půdy, včetně vodozadržné funkce. Nástroje pro tuto podporu je třeba zakotvit mimo jiné v dokumentech specifikujících využití prostředků Společné zemědělské politiky EU v Česku a toto využití následně důsledně vyžadovat.

- **Doprava na úrovni 21. století**

Ekologická doprava je založena na posílení bezmotorové dopravy, veřejné hromadné dopravy, železniční sítě, sdílení, rozvoji čistých technologií. Česká železniční síť nutně potřebuje rozvíjet svou kapacitu, aby byla propustnější pro nákladní dopravu. Rozvoji kvalitní veřejné hromadné dopravy rozhodně nepomůže snižování spotřební daně z fosilních paliv pro dopravu. Naopak je třeba tuto daň, silniční daň i mýtné postupně upravovat tak, aby stimulovaly k rozvoji železnice, včetně vysokorychlostních tratí či nočních vlaků, i alternativních pohonů v silniční dopravě. Aerolinky by neměly být podporovány.

- **Podpora udržitelného a přírodě blízkého zemědělství a lesnictví**

Zdravé ekosystémy s bohatou biodiverzitou mají zásadní význam pro zachování produkční schopnosti krajiny, zadržování vody a jsou klíčové pro adaptaci na změnu klimatu. Velkoprodukční postupy v zemědělství a lesnictví a nevhodné zacházení s vodou v krajině vedly k masivní erozi půdy, vysušování krajiny a k dalším negativním jevům. Kalamita v nevhodně pěstovaných lesích zásadně omezila jejich schopnost zachytávat uhlík a zmírňovat negativní dopady klimatické změny. Potřebujeme ozdravit naši krajinu, abychom zajistili její schopnost produkovat dostatek potravin a zvýšili její odolnost proti klimatické změně (viz petice „Vraťme život do krajiny“⁹). Tuto změnu musí podporovat zemědělské dotace, je potřeba je změnit, neboť nyní podporují konzervaci stávajícího neudržitelného stavu. Potřebujeme více ekologického zemědělství a šetrného lesnictví s certifikací FSC¹⁰. Vláda by měla respektovat návrhy akademiků a dotacemi i zákony podporovat především přirozenou obnovu lesů, a ne opětovně vysazování již nyní se rozpadajících monokultur. Lesy se

⁷ <http://zelenykruh.cz/vyzyvame-k-zavedeni-zalohovani/>

⁸ [Vědci: Prohlášení odborných společností a akademických pracovišť k zahájení přípravy plavebního koridoru Dunaj-Odra-Labe - Ekolist.cz](#)

⁹ <https://birdlife.cz/petice-za-krajinu/>

¹⁰ [Co to je FSC? | Lesní certifikace FSC \(czechfsc.cz\)](#)

neobnoví, dokud prostřednictvím zákona o myslivosti nesnížíme uměle udržované přemnožené stavy zvěře. V zemědělské krajině potřebujeme více mimoprodukčních, stabilizačních prvků a zároveň do půdy doplňovat více organické hmoty, aby se tím zabránilo její degradaci. Cíleně je třeba omezovat množství i škodlivost pesticidů používaných na polích i v lesích.

Vážným rizikem pro dosažení změny stávajícího neudržitelného zemědělství, lesnictví i vodohospodářství by bylo sloučení ministerstev zemědělství a životního prostředí. Návrh na začlenění menšího kontrolního ministerstva do velkého hospodářského resortu byl u nás v posledních letech diskutován a drtivě odmítnut odbornou i laickou veřejností jako škodlivý pro přírodu a životní prostředí a odvádějící pozornost od skutečné potřeby efektivněji upravit kompetence např. v oblasti ochrany půdy a vody. Kromě ohrožení ochrany přírody a oslabení prosazování mimoprodukčních funkcí krajiny by byla ohrožena i agenda pro resort zemědělství nezajímavých, ale pro zdraví lidí klíčových oblastí v kompetenci MŽP, jako je ochrana kvality ovzduší nebo snižování emisí skleníkových plynů. Ministr velkého ministerstva by se politicky soustředil na zemědělské dotace či státní lesy a na ovzduší či ochranu klimatu by neměl prostor. V Evropské unii najdeme spojení těchto ministerstev výhradně na Kypru¹¹, který se počtem obyvatel rovná Praze. Dva další slučovací pokusy proběhly neúspěšně na Slovensku a v Rakousku.

- **Podpora ochraně přírody a rozvoj chráněných území**

Přírodní bohatství je národním kapitálem, který tvoří podmínky pro budoucí ekonomickou prosperitu i bezprostředně působí na zdraví a duševní pohodu obyvatel. V příštích letech je třeba zastavit postupující úbytek přírodní rozmanitosti, mimo jiné implementací EU Biodiversity Strategy 2030. Cenná a nenahraditelná území je třeba důsledně chránit a kde je potřeba, vyhlásit nová chráněná území (velkoplošná i maloplošná). Je třeba efektivně chránit ohrožené druhy rostlin i živočichů a zajistit tak zachování jejich ekosystémových služeb do budoucna (včetně genetického materiálu, opylovačů atd.). V nivách řek, jejichž vodní režim byl v minulosti silně přetvořen, je třeba realizovat rozsáhlé revitalizační projekty s cílem obnovení přirozených funkcí krajiny (od stanovišť pro vzácné druhy po protipovodňovou funkci).

- **Transparentní a odborné rozhodování o stavbách, posílení odolnosti měst a obcí vůči klimatickým změnám**

Rozhodování o stavbách musí být jednodušší, kvalitnější a transparentnější. Za kvalitu i rychlost mají ručit dotčené odborné orgány a v řízení o povolení záměru se vyjadřovat zásadně v právní formě závazného stanoviska. Do zákonů je třeba vtělit nástroje pro aktivní řešení dopadů klimatických změn ve městě – např. podporu rozvoje modrozelené infrastruktury. Je třeba posílit ochranu nezastavitelného území, nestavebních ploch v zastavěném území, zelených ploch a zeleně vůbec včetně jejich propojení na volnou krajinu. Krajská města by měla získat právo stanovit si stavební předpisy, obdobně jako je může stanovit Praha. Je také třeba vrátit do rozhodování transparentnost opětovným umožněním účasti veřejnosti v něm tak, jak to bylo možné do roku 2018.

¹¹ <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81929>

- **Ochrana před nebezpečnými látkami a materiály**

Otrava řeky Bečvy ukázala, že stále nedokážeme naše životní prostředí účinně chránit před nebezpečnými látkami a zároveň, že chybí jasný metodický pokyn, jak v případě podobných událostí účinně zasahovat. S tím souvisí i nutnost zpřísnit postihy a jejich vymahatelnost, aby se podobným případům efektivně předcházelo.

Je zároveň nutné také zpřísnit a rozšířit limity pro vypouštění znečišťujících látek do vod. Pouze rychlé omezení a zákaz toxických látek (v evropské legislativě klasifikovaných jako "látky vzbuzující mimořádné obavy" - Substances of very high concern) po skupinách a všude tam, kde není jejich použití nezbytné a už na vstupu na evropský trh, zajistí snížení znečištění těmito látkami. Objevují se nové polutanty, endokrinní disruptory, farmaka, mikroplasty a další, které nekontrolovatelně pronikají do životního prostředí. Většina toxických látek je přidávána do plastů. Omezení plastů, hlavně těch špatně recyklovatelných, je neodmyslitelnou součástí snižování dopadů klimatických změn. Pro většinu plastů je primární surovinou ropa a její využití pro výrobu plastů exponenciálně roste souběžně s přechodem na elektromobilitu. Chemický průmysl očekává pětinasobný nárůst objemu výroby plastů od roku 2010 do roku 2050. Externí dopady výroby, využití a hlavně likvidace plastů coby odpadu musejí být započítány a promítnuty do ceny plastů tak, aby tyto externí náklady hradili výrobci a zpracovatelé a nikoliv daňoví poplatníci. Obrovským problémem zůstávají pesticidy, které kontaminují přes polovinu zdrojů podzemních vod a pronikají i do vod povrchových. Je proto nezbytné omezit a zpřísnit používání pesticidů a prosazovat takovou zemědělskou praxi, která jejich použití minimalizuje.

S konkrétními opatřeními ve výše uvedených (i dalších) oblastech vás rádi seznámíme podrobně. Nabízíme spolupráci při jejich věcné obhajobě i následné realizaci. Naše expertky a experti jsou připraveni se sejit s odpovědnými zástupkyněmi a zástupci politických stran nad jednotlivými řešeními. Současná situace vyžaduje hledání konsensu, sčítání dostupných sil a prostředků, širokou spolupráci. Naše země nás potřebuje všechny.

Leden 2021

Michaela Pixová, Klimatická koalice, Daniel Vondrouš, Zelený kruh

dopravu a energetiku, Centrum ekologické a globální výchovy Cassiopeia, Centrum ekologické výchovy VIANA (Schola Humanitas Litvínov), Centrum pro komunitní práci, Centrum rozvoje Česká Skalice, CZ Biom – České sdružení pro biomasu, Česká společnost ornitologická, České Švýcarsko o. p. s., Český a Slovenský dopravní klub, Čisté nebe o.p.s., Čmelák – Společnost přátel přírody, ČSOP JARO Jaroměř, DAPHNE – Institut aplikované ekologie, z.s., Děti země, Dobře zapsaný spolek, Dopravní federace, Eco – info centrum Ostrava, Ekoinfocentrum ZO ČSOP, Ekologické centrum Meluzína, El Grifo, Fairwood, z.s. (dříve FSC ČR, o.s.), Fórum 50 %, Frank Bold, Glopolis o.p.s., Greenpeace ČR, Hnutí brontosaurus, Hnutí DUHA, Chaloupky, o.p.s., Jizersko-ještědský horský spolek, Juniperia, Sdružení Krajina, Jihočeské matky, o.s., Koalice pro řeky, Konopa, z.s., Krasec, o.s., Krocan o.s., Moravský ornitologický spolek – středomoravská pobočka ČSO, Muzeum přírody Český ráj, N.O.S., Nepomucký ornitologický spolek, Nadace na ochranu zvířat, Nádech, z.s., NaZemi, Nesehnutí, Občanské sdružení AMETYST, OBRAZ – Obránci zvířat, Oživení, Pěšky městem, z.s., PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Rezekvítek, Rosa, o.p.s., TEREZA, vzdělávací centrum, z.ú., SEVER Horní Maršov o.p.s., Silezika, o.s., Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Společnost pro zvířata, Síť ekologických poraden STEP z.s., Síť středisek ekologické výchovy Pavučina, z. s., STUŽ - Společnost pro trvale udržitelný život, Suchopýr, o.p.s., Svaz ochrany přírody a krajiny ČR, Svoboda zvířat, TYTO o.s., Unie pro řeku Moravu, Ústecké šrouby, VAVÁKY, o.s., Vespolek, o.s., ZO ČSOP Klíny, ZO ČSOP 11/11 Zvoneček, ZO ČSOP BERKUT, ZO ČSOP VERONICA, Zdravé životní prostředí, z.s., Zelený dům Chrudim, Zvonečník

www.zelenykruh.cz

KONTAKT: Daniel Vondrouš, Zelený kruh, daniel.vondrous@zelenykruh.cz, 724 215 068

KLIMATICKÁ KOALICE je platformou českých nestátních neziskových organizací, které se zabývají zejména ochranou životního prostředí, rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí. Jejími členy jsou: Adra, o.p.s., Amnesty International Česká republika, Arnika, Arpok, Automat, Calla – sdružení pro záchranu prostředí, CARE Česká republika z.s., Centrum pro dopravu a energetiku, c2c - kruh kurátorů a kritiků, CI2, o.p.s., Česká veganská společnost, Česko proti chudobě, Česko za klima, Člověk v tísni, ČSOP JARO Jaroměř, Doctors for future, Educon, Ekologický institut Veronica, Ekumenická akademie Praha, Extinction Rebellion Česká republika, Fridays For Future Česká republika, FoRS - České fórum pro rozvojovou spolupráci, Frank Bold, Glopolis – Pražský institut pro globální politiku, GREEN DOCK, Greenpeace ČR, Hnutí DUHA, Charita ČR, Klimatická žaloba, Koalice proti palmovému oleji, Limity jsme my, Nadace Partnerství, Nádech z.s., Na mysli, z.ú., Na zemi, Nesehnutí,, Rada pro mezinárodní vztahy, Re-set: Platforma pro sociálně-ekologickou transformaci, z. s., Rodiče za klima Liberec, Slušná firma, STUŽ - Společnost pro trvale udržitelný život, TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú., Učitelé za klima, Vzdělávací a kulturní centrum Klášter Broumov, Zachraň jídlo, Zelený kruh

www.klimatickakoalice.cz

Kontakt pro veřejnost: Barbora Valešová, Klimatická koalice,
barbora.valesova@klimatickakoalice.cz, 736 279 250

Kontakt pro média: Michaela Pixová, Klimatická koalice, michaela.pixova@klimatickakoalice.cz,
777 145 003